

Perfekt órák.

Webkamera

Köszöntöm az új csoportot. Sajnos csak így távolról. Nem lesz könnyű, mert nem látom a visszajelzést az arcokon az egyes képekről, szövegekről. Előre elnézést a nem túl médibarátságomért. Fotósok vagytok, így a tegeződést ajánlom.

Szávai István vagyok, fotolaborban felnőtt, aztán már csak alkalmazott fotográfus, reprodukció, riportfotó, portrék.

Bővebben lásd: szavaiistvan.hu. (Egy művészetpedagógiai tevékenység mindig tartalmaz bizonyos gyanús elemeket, ezért én igyekeztem mindent nyilvánossá tenni. Tudják a szülők, kollégák, mi történik a rajzórán, drámapedagógiai foglalkozásokon Mire a gyerek hazaért, a szülők már látták, mik készültek az órákon. Képek, filmek. Egy sportiskola gyerekeinek meg kellett szoknia a kamera jelenlétét. Kádár-Csomor Gábor néha a Facebookon közvetít. Ha akarták élőben is láthatták, bármikor jöhetett bárki órát látogatni, a szülői értekezleten fordult a kocka, a gyerekek is ott voltak. És persze a weblapnak a tanár életéről, gondolkodásáról, egyéb viselt dolgairól sem árt számot adnia.)

Képzési feladatom: 16 óra művészettörténet.

Élőben a hallgatók általában végig szokták ülni a 16 órát, bár rögtön az elején tisztázom, hogy nem kötelező. Azt azonban nehezen tudom elképzelni, hogy hogy ugyanezt egy képernyő előtt is megtegyék, tehát előbb egy rövidebb változatot készítek, aztán persze, minőségbiztosítási okokból, a 16 órásat is felveszem. Mindezek Pover Point hangos vetítésben.

Ha valaki inkább olvasni szeretné, felteszem az előadás PDF változatát is, ebben bővebb háttérszövegek is vannak, a Pover Pointban elhangzott szövegek kövérrel kiemelve.

Dia 1-2

Mint látható, fotóból mindenevő vagyok, sokféle stílusban, műfajban tudok gyönyörködni, vagy elgondolkodni. Képzőművészetbe, irodalomban, zenében ugyanez. Amin elgondolkodunk, az persze időnként a legkevésbé sem gyönyörködtet.

Művészettörténet fotós csoport

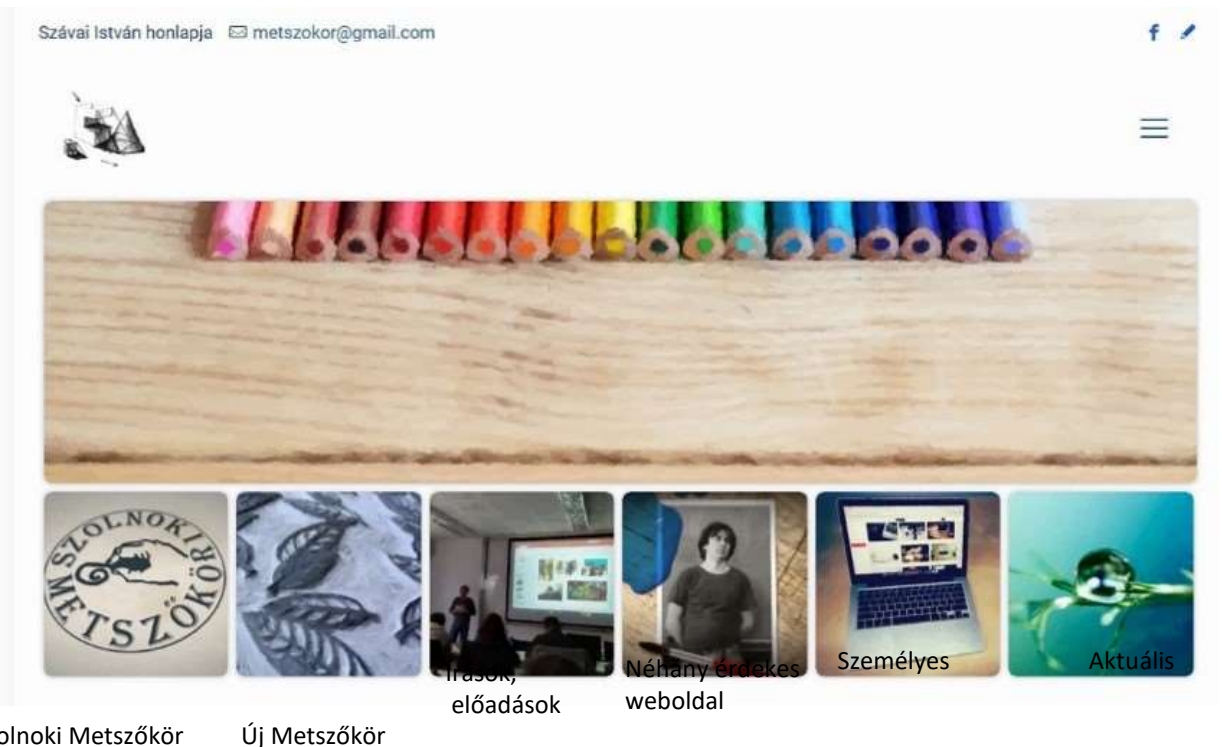
Anna Gaskell

Romain Jacquet-Lagrèze

Dia 3.

Mi van tehát a weboldalon?

A tételek tömör szövegekkel, képekkel, <http://szavaiistvan.hu/aktualis/>

Az előadások teljes szövege: <http://szavaiistvan.hu/wp-content/uploads/2020/02/M%C5%B1t%C3%B6rtprofilel%C5%91ad%C3%A1ssz%C3%B6veg20191220.pdf>

Ugyanez forrásokkal együtt: <http://szavaiistvan.hu/wp-content/uploads/2020/04/M%C5%B1v%C3%A9szett%C3%B6rt%C3%A9net-fot%C3%B3s-csoport-jegyzetanyag.pdf>

Valamint néhány tömörebb-bővebb művészettörténeti összefoglaló linkje is fenn van a weblapomon. [Néhány érdekes weboldal.](#)

Az előadásokon igyekszem arra szorítkozni, amire egy fotósnak a legnagyobb szüksége lehet.

Mire lehet szüksége?

Egyrészt nem árt egy kis történeti tudás. Ne kerüljön kínos helyzetbe, ha egy megrendelő megemlíti valami stílustörténeti fogalmat. Persze nem túl valószínű, hogy portréfotózás közben szóba kerülnének mondjuk a fajumi múmiaportrék stílusvariánsa. „Kedves Helga, mit gondolsz, vajon populáris elem, vagy a jövő előérzete az ikonisztikus női arc?”

Viszont a kortárs képzőművészetet, feltétlenül ismernie kell egy fotográfusnak. Nem csak a tájékozottság miatt, hanem mert formai tanulságokat is jelenthet számára. Ha kevés az idő, nem is szoktunk a múlttal foglalkozni, legfeljebb valamelyik kortárs irányzat elődjeként, hivatkozási alapjaként kerül elő.

A következő tagolásban szeretném megtartani az órákat:

- 1 óra őskortól a 19 sz-ig.
- 2 óra avantgard
- 3 óra kortárs
- 4 óra Szolnokiak.

16 órás

1-4. óra őskortól a 19.-sz-ig.

5-10. óra 19-20. sz.

11-16. óra Avantgard

16-20. óra Kortárs művészet, Szolnoki művészek

Miért foglalkozik valaki művészettörténettel?

1.

Dia -4

2.

Vajon melyik származik i.e 35 000-ből, melyik i. e. 6 000-ből, melyik Nagy Sándor korából, és melyik a 20-századból?

Dia -5.

Moore 20. sz. . Titokzatos rendeltetésű kő i.e. 6000-ből Észak-Skóciából, Moore, 20. sz. Maiol, 20. sz Rodoszi Afrodité, Nagy Sándor korából, és Wilpfredi ló i. e. 35 000-ből. Az utolsó kis követ a többség kortársnak tartja.

Dia -6

Ami még gonoszabb: Melyik a gót és melyik a neogót? A helyszín szerencsére segít.

Saint-Patrick's Cathedral, New York

Sainte-Chapelle de Vincennes. Franciaország.

A mélyebb megértéshez szükségünk van bizonyos társadalomtörténeti ismeretekre is. Utóbbiakat persze nagyon meg kell válogatni, könnyű ott ragadni a múlt érdekes társadalom és kultúrtörténeti sajátosságainál. majd igyekszem önmérsékletet tanúsítani. Két példa a múltidézésre:

Film 1. a.Történelem

Jórészt a kultúra napfényes oldalán járunk majd, de néha sajnos fel fognak rémleni előttünk Milla Jovovich könnyei is.

Az ezredforduló táján mintha némi remény ébredt volna a civilizációs betegségek leküzdésére, aztán néhány éve meg mintha fakulni látszanának a remények.

Film 2. Simpson család epizód.

Az, hogy amit a Simpson 16 éve megjósolt, Trump lesz az USA elnöke, nagyokat röhögtek akkor rajta az amerikaiak – valóban bekövetkezett, eléggé megdöbbenő. De hogy konkrétan legyek, van olyan ország, ami kítűzte maga elé a hulladékmentességet, és már nincs is messzire tőle, és van, ahol alig néhány dolgot gyűjtenek szelektíven, nincsenek ingyenes hulladéklerakók, a falvakat, városokat illegális lerakók övezik. Hogy egyéb civilizációs betegségekbe: milliárdokért épített stadionok, szűkös kórházi férőhelyek, már bele se menjek.

Na, ezek lesznek azok a dolgok, amikről majd igyekszem a legkevesebb szót ejteni.

Az alábbiakban nem átfogó stílustörténeti elemzéseket írok, mindössze néhány ösvényét próbálom feltárni a barlangi rajztól a kortárs képzőművészetig vezető útnak.

A negyedik felvetődő kérdésre, hozzá tehet-e valamit a művészet a köznapi, illetve a tudományos megismerő tevékenységhez, azon túl, hogy erőt ad hozzá, két válaszom van. Kezdjük az utóbbival.

Nehezen találunk olyan napot az életünkben, amikor ne ért volna bennünket valamiféle műélmény. Szoktuk mondani, hogy kultúra nélkül lehet ugyan élni, de minek? Persze nem lehet élni, hisz a (pl. tárgy) kultúra nélküli kor valahol a főemlősök közt keresendő. Hogy művészet nélkül lehet-e élni, arról nincsenek információink, legfeljebb az élet bizonyos pillanataiban mondjuk azt, hogy itt most csak a tudásunkra hagyatkozhatunk. “Ne művészkedjen fiam” – ordít be az edző a jobbszélsőnek!

A megismerés már nehezebb kérdés. A művészeti formanyelv változásai mindig valamiféle társadalmi változások következményei. Ahhoz, hogy megértsük miért alakul át a klasszikus görögség harmónia elvű művészete előbb a kora barokk stílusjegyeket mutató hellenisztikus művészetté, majd a rómaiak józan realizmusává, ismernünk kell a három társadalom közötti különbségeket. Ezek az ismeretek pedig ma is tanulságokkal szolgálhatnak. “A történelem az élet tanítómestere.” Legfőbb tanulsága persze, hogy “a történelemből soha senki nem tanult semmit.” De azért időnként megejtnek majd néhány olyan társadalomtörténeti visszapillantást, aminek talán van némi aktualitása.

Mi a művészet?

Ha nem kérdezed, tudom, ha viszont kérdezed, a felelet nem lesz egyszerű.

Legtágabban megfogalmazva:

„A valóság visszatükrözése”, a művész látásmódján átszűrve.”

Kissé pontosítva:

Minden alkotó célú emberi igyekezet, képesség, amely különféle funkciójú emberi termékek, jelenségek létrehozását vagy a környezet átalakítását teszik lehetővé (például fémművesség, konyhaművészet, testdíszítés, harcművészet, kertművészet stb.)

A művész valami olyan mélységbe, magasságba visz, ahová nélküle nem találtunk volna el.

Leonardo: Ha a festő szépségeket akar látni, amelyek szeretetet ébresztenek benne, valamennyit életre hívhatja

Szeretem a költészetet, mert szeretetre készít és bemutatja nekem az életet. A bennem elhaló tüzek közül az egyik lángol mint a nap; nem világíthatja be magánéletemet, emberi kapcsolataimat vagy társadalmi magatartásomat, de közli velem, hogy lelkenek árnya van. (Gregory Corso. Eörsi István ford.)

Más művésznek (Pl. Dsida Jenő) azért kissé bevilágítja a magatartását is, de gyakoribb a szakadás. A reneszánsz művésznél erre még vissza fogunk térni.

Bemutatja az életet. Mi több: „A művészet elvezet az üdvösség kapujába, de nem segít át, magadnak kell átlépned.”

Van akit persze ez nem elégít ki. Mondja meg pontosan mi az üdvösség, hogyan kell átlépni a kapun? Egyáltalán, miféle kapuról van szó? Mit kell tennem itt és most?. Mit és hogyan egyek-igyak, cselekedjek? Hogyan szóljak az emberekhez? Hogyan legyek sikeres? Kinél keressem a válaszokat? Nádas Péter? Tisza Kata? Müller Péter? Müller Péter Iván?

Régebbi korokban kanonizált válaszokat kaphatott a kérdező. Ma, a réteggkulturákra töredezt társadalomban kissé más a helyzet. Nem is az isten fogalom problematikussága miatt. Nem igazán probléma, behelyettesíthető a negyvenezer éves történelmi múlt tapasztalataival. (A reneszánsznál erre is vissza fogunk térni.)

Hanem mert a művészet határai kitértek, ma már nem csak befogadni, de termelni is bárki képes. Hol vált át a mindennapi tevékenység esztétikai értéke művészi értékbe? Napjaink művészeténél fogunk visszatérni rá. Zárjuk a bekezdést azzal, amit az egyik főbélróm mondott rendre Szegeden. Állt a hátam mögött, hosszan nézte, hogy fejlesztem a festmény. “Hát, kérem, nagy dolog a művészet!”

Művészettörténet

A [művészettörténet](#) a [társadalomtudomány](#) egyik ága. Az [építészet](#), a [képző-](#) és [iparművészet](#) alkotásaival, fejlődésével foglalkozik. (Néhány szerző vitatja, hogy a művészetek fejlődjenek, ők inkább a változás kifejezést használják. Lásd pl. [Lyka Károly: A festőművészet fejlődése](#)) A történelmi-társadalmi tények közötti összefüggésekkel, művészettörténelmi jelenségek esztétikai értékelésével, az alkotók életrajzával, a művészi szervezetek tanulmányozásával foglalkozik.

Az ókori görögök, rómaiak is elemezték az ábrázoló művészetek fejlődését, stílusait, összevetették a műveket az elődökével, azonban ez nem jelentette a múlt művészetének átfogó elemzését. A reneszánsz korban művész életrajzokat írnak, a mai értelemben vett művészettörténet azonban csak a 19. században születik meg.

[Johann Joachim Winckelmann](#) (1717-1768) Geschichte der Kunst des Altertums ("Az ókor művészetének története") című, [1764](#)-ben megjelent munkája a mai értelemben vett művészettörténet első szakirodalmi alkotása.

Meg kell különböztetnünk a művészettörténet tudományos közleményeit, összefoglalóit a múltba korunk vágyálmait, félelmeit visszavetítő, titkokat kereső irodalmi alkotásoktól. Utóbbiak időnként messze szakadnak a kor valóságától. (Ettől persze lehet értékes mondanivalójuk számunkra.) A múlt, vagy a jelen alkotásaiban időnként egyszerűen csak gyönyörködünk, mintha ablakot nyitnának egy másik világra. Ha azonban feltámad a kíváncsiságunk: kik élhettek ott, hogyan teltek a napjaik, hogyan gondolkodtak, meg kell ismerkedjünk a kor történelmével, hétköznapi és ünnepnapi viszonyaival.

Dia 7.

Amit művészettörténet címén tanítunk, az inkább a művészet „fejlődéstörténete”.

Kimaradnak belőle a mára már szinte „közismeretlenségbe” süllyedt, de saját korukban nagyon sikeres művészek. (Pl. Alma Tadema, vagy Carriera Rosalba Giovanna.)

Az interneten remek összefoglalókat lehet találni az egyes korok művészetéről, építészet, szobrászat, festészet, iparművészet, én nem ezek számát szeretném szaporítani,

mindössze arra mutatnék példákat, hogyan változtak a képzőművészeti kifejezési formák a történelem során. Egyes kifejezésekhez linkeket mellékelek, amik főleg a Wikipédiára visznek.

Dia -8- 9

Ki a Művész?

Fotós pályára készülve nem lényegtelen kérdés.

Régen viszonylag könnyebb fizikai terhelést jelentő szakmát űző mesterember volt.

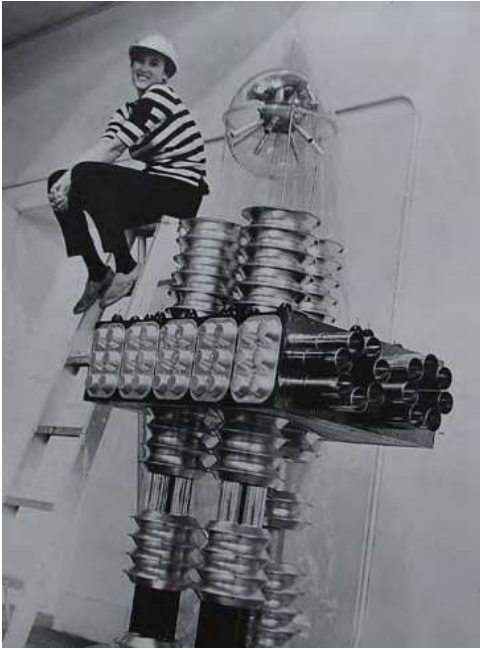
A reneszánszban „isten unokája”(Leonardo), néha az ördögé. (Caravaggio, Villon)

Később, a magasabb kultúra küldötte, akinél elnézhető némi rendhagyó magatartás, életvitel. (Mára ez már mérséklődött, a civil élet utolérte a művészvilágot.) Később megismerkedünk majd mindenféle művészekkel, életmódokkal, most csak néhány portrét és munkát “villantánék”.

1Alma-Tadema: A Calmady gyerekek. 1836.

2Carriera Rosalba Giovanna: (1675. Velence,

3 Kiki Kogelnik

4 Ackermann Rita

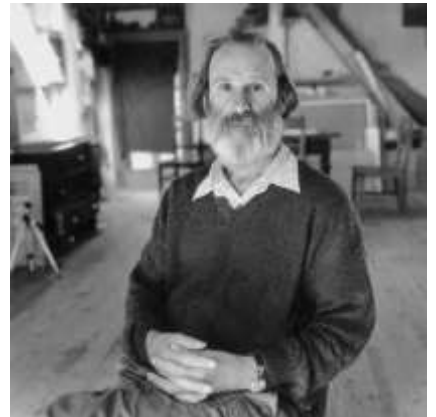

5 Balogh Gyula

6 Baksa - Sós János

7 Bukta Imre

8
Baász Orsolya

Mindannyiukban közös, hogy az átlagosnál érzékenyebbek, és ez az érzékenységük vizuális alkotásokban nyilvánul meg. Ezen túl aztán olyanok, mint mindenki más, csinálják, amit mindenki. (De mit csinál mindenki? Erre nehéz válaszolni. Esterházy Péter: [Petőfi a légtornász](#)).

Dia 10

Petőfi, a légtornász

Egy régi kérdés arról képzelg, mit csinálna a lánglelkű költő, ha élne. A gyors válaszok könnyen kínálják magukat, alig menti őket, hogy zárójelbe tesszük (magunkat). (Ha élne, már rég meghalt volna. Javítás: belehalt volna. ---Disszidálna. Füstbe menne. Gallyra. --- Kiállna a Lépcsőre szavalni: Talpra magyar! Javítás:

Sándorkámmégegyszeronnéthogytalpramagyaramikrofonvégett. ---Indulna a szavazáson. Kibukna, mint rendszeren, szabadszállna. Ezt még lehetne pontosítani, ha lehetne. --Az Új Tükört szerkesztené, hol egyetértene szerkesztőtársával, hol nem. ---József Attila-díjas volna. ---"Petőfi?... Hogy mit csinálna? Hát, amit mindenki!" (De mit csinál mindenki? Erre nehéz válaszolni.) ---Ránk borítaná az asztalt. ---"Kérdezzék meg Bem apót!" ---Un. publikációs gondokkal küzdene, nyilván. Túl ilyen volna és túl olyan; Petőfi túl volna. ---Rossz a kérdés. Elgondolhatatlan.)

No de mindez csak mellékszál. Mert bizony Petőfi, semmi kétség, ha élne: légtornász volna. Egy légtornásról már messziről ordít, hogy légtornász. Egy légtornász az kirí. Látszik rajta, hogy Isten teremtménye. Azonkívül nagy bajusza van, és széles mellkasa, ahol megpihenhetnek a hölgyek. Szőke hajukat a légtornász arcába fújja a szél, ami nem mindig kellemes, ha szépnek szép is. Egy ember az vagy légtornász, vagy nem légtornász, itt nincs mese. Az élet nehéz, a légtornászé is. Ott ez az egész cirkusz, a közönség, amely unottan peracet rágicsál, füstölög a poshadt sör miatt, és legszívesebben otthon tévézne; a porondmester, ki hogy van vele, nem nagy szám; a technikai felszerelés toldozott-foldozott, ha műanyag, nem rozsdáll. Körben a nagy vadállatok bűdösek. Mindenkinek megvan a maga baja. És akkor még nem beszéltünk a műlovarnókról, e kegyetlen, édes lényekről. De azért a zenekar játszik, tutti, és olykor jól érezzük magunkat, ha törik, ha szakad.

Petőfi nem állítanak félre, és nem is volna egészen sikertelen, a nagy esztrádműsorokhoz nem őt hívnák, de nem is kizárólag pókhálós, poros művelődési házakban lépne föl lépre csalt nyugdíjasok előtt. No de mindez csak mellékszál. Mert ez a Petőfi, minden mozdulatával és minden mozdulatlanságával, álmában és ébren és félálomban, egyedül vagy barátai karjaiban, azt hirdeté. . .

nem, nem hirdeté, csak állítaná, létezésének módjával állítaná, csöndesen és megfellebbezhetetlenül, amit már-már elfelejtettünk, hogy **a légtornász** főként nem elismert vagy el nem ismert, nemcsak a szakmájához ért, meg a nőkhöz meg a férfiakhoz, nemcsak állampolgár, magánszemély és alkalmazott, nemcsak mitológus, szociológus, ökonómus, balneológus, nemcsak a porondmester egyetlen méltó ellenfele vagy épp ellenkezőleg, nemcsak nagy demokrata, dehonesztáló demonstrátor vagy alamuszi technokrata demimonde, nemcsak fahmann és untermann, hanem: hanem ő **a LEVEGŐ URA. Bizony. Csak ő. És ő, a levegő ura, mindennap föláll a kopott trapézra, bajusza mulatságosan billeg, drágáim, így szól halkán, és belefúrja magát a levegőégbe föl, föl, mindennap, érettünk meg persze magamagáért.**

A levegő, tudjuk, ha nem tanították is, tanultuk: színtelen, szagtalan, szúrós szagú gáz. Mindazonáltal, légtornász testvérem, te hiú, nevetséges nímánd, ne feledd: ura te vagy. No de mindez csak mellékszál.

Kicsit oldottabban ugyanerről Tarján Tamás - Reményi Józseftől

a gombkötészet ifjú művelőit szólaltatjuk meg. 141 megkérdezett közül három válaszolt önként, hárman a lépcsőházban nyilatkoztak (miután munka- társunk a küszöbükön töltötte az éjszakát), egy pedig nem bírta a kínzásokat. A fennmaradó 134 szégyellje magát!

K ÉRDÉSEINK :

1. Mely életrajzi pillanataidat tartod fontosnak ?
2. Milyen pro-, re- és agresszív folyamatok jellemzik ma a gombkötészetet ?
3. Kikre nézel föl? Kiket nézel le?
4. Mi az a gombkötés?

ALBERT ALBERT

L Egyetlen pillanatot tartok fontosnak, de az még nem érkezett el : a halálomét. Akkor döbbenek majd rá, ki voltam én . . .

– Szakmánk nivóját a nagyipari termelés béklyózza. Csak egyetlen jellemző esetet hadd említsek. Az Ifjú Gombkötők II. Országos Szimpoziumán természetesen már fehérasztalnál, ahol őszintébb az eszmecsere egy vállalati küldött kijelentette: „Gombház, sej, ha leszakad, egy helyébe ezer is akad.”

2. Nagyra tartom Bence Oszkárt. Az iskolában is ő volt a legmagasabb.
3. Már nem az, mint egykor.

BENCE OSZKÁR

1. Harmadikos koromban egy kiránduláson két gölt fejeltem a IV. B-nek. Utána testületileg berúgtunk a somoskőújfalui kocsmában. Amikor felocsúdtam, Sárka az enyém lett. Azóta semmi lényeges nem történt velem.
2. Nincs gombkötőnemzedék. A kritikusok előszere- tettel kategorizálnak (*a hátulgombolósok* stb.), de ezek csak az ő agyszüleményeik. Ideje, hogy valós zsinór- mértéket használjanak.
3. Albert Albert újrokókó elképzelései érnek valamit, a többi néma csend.
4. Axiómáimat több szakkikben kifejtettem már. Utána lehet nézni.

ZOLTÁN VIKTOR

1. 1978-ban egy izmiri kiállításom után megkaptam a Török Gombkötő Szövetség fődíját, az 4.

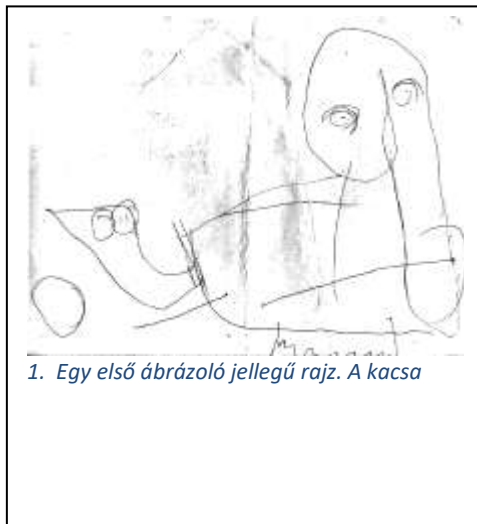
Munkánkat súlyosan hátráltatja a gittegyleti szellem, a széthúzás. Stúdióbeli vitáinkat személyeskedés, sértődöttség jellemzi. Ágazatunknak olyan rákfenéi vannak, mint Albert Albert, Bence Oszkár, Gábor Enikő, a Lajos-testvérek, a kis Örs - hogy csak néhányat említsek. Dögöljenek meg!

Jellemző kérdés! Ez az elméletieskedés a könyökö- mön jön ki!

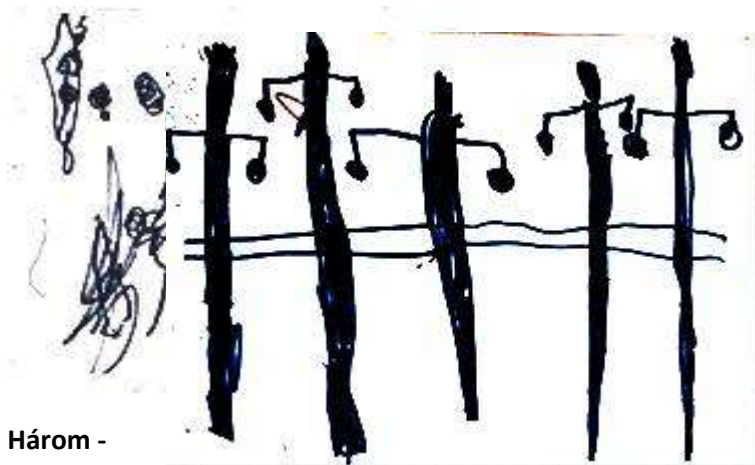
Dia 11. Hogyan keletkezett a művészet?

Csábító lenne a gyermekrajz kifejlődésének analógiájára elképzelni.

Eleinte csak firkál.

1. Egy első ábrázoló jellegű rajz. A kacska

Három -
korban

szándékkal rajzol. Az első rajzok még jórészt vízszintes - függőleges vonalokból épülnek. (**Nyilván a keresztény ikonográfia megjelenése. Persze más vallási környezetben is ugyanezt a sort járja be. Persze, mert a keresztény az egyetlen hiteles vallás!**) Később megjelennek a ferde vonalak. Végül elérkezünk a klasszikus gyermekrajz korszakba.

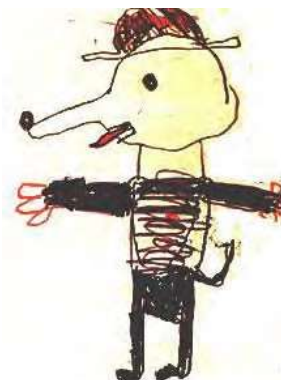
Második lépés a szórványos utánzás, (forma firkálás) szakasza

Lengő firka

A kézmozgás vezérlése lassan finomodik, fészkek firka. (**Na, ebbe már bele lehet magyarul a mandalákat!**)

Aztán megtanulja önmagába visszavezetni a vonalat, karakteres foltokat alakít. Elérkezett a formafirkálás korszakába. Véletlenszerűen tulajdonít jelentést jeleinek, valószínűleg főleg a környezet hatására. Ugyanannak a jelnek időnként más nevet is adhat.

négy éves
már ábrázolási

Ábrázoló rajz

Dia 12 Őskor

A barlang falán azonban nem találjuk nyomát ilyesfajta fejlődésnek.

Az első fennmaradt emlékek a barlang és szikla rajzok, festmények, kis szobrok. idősámítás előtt 35 000 és 10 000 között születtek.

Még nem teljesen tisztázott, hogyan keletkeztek az első ábrázolások, inkább csak feltételezéseink vannak.

Két karakteresen különböző látszó feltételezés: 1. Isten teremté az embert...

2. Az evolúció teremté az embert. (3. Isten először teremté a majmot, aztán az embert, aztán felhagyott a kísérletezéssel.) Mivel azonban a modern teológia megengedi, hogy egy felsőbb értelem a természeti törvényeken át végezte a teremtés munkáját, és a modern tudomány is csak nagyon valószínűtlennek, de nem teljesen elképzelhetetlennek tekinti eme legfelsőbb értelem létezését, mégsem modhatjuk gyökeresen különbözőnek a két felfogást. Amikor tehát később isten fogalmát használom, ki-ki világnézeti meggyőződése szerint értsen mögé egy legfőbb értelmet, vagy a több tízezer éves emberi kultúráját.

Az ábrázolás első lépései

5000 éves sziklafestmény Szibériából.

10-13 000 éves képek. Sierra de San Francisco.

Sziklarajzok a norvégiai Helleristningból. I. e. 4000-2000

2. ábra 14 ezer éves Sziklafestmény Nyugat-Ausztráliából.

40.000 éves vadló. Mamutcsont faragás a Vogelhardi barlangból.

Altamira barlang, Spanyolország. 15-17 000 éves.

Mivel a rajzok főleg állatokat és vadászokat ábrázolnak, illetve azt a folyamatot, ahogy a vadászok elejtik a vadat, adja magát a feltételezés, hogy férfiak lehettek a festők is. Az általános vélekedés az, hogy a vadászat előtti rítussal próbálták befolyásolni annak sikerét.

Dia 15 Dean Show, a Pennsylvania State University régésze szerint azonban a kéznyomok nagyobb része nőktől származik. (A nők többségénél a gyűrűs és a középső ujj hossza megegyezik, vagy legalább is hasonló, míg a férfiaknál a gyűrűsujj általában hosszabb.)

A festés technikája

A rendelkezésére álló színek mennyisége és tartománya igen korlátozott volt, elsősorban színes földfestékekről és faszénről beszélhetünk. Fehér kréta földek, sárga és vörös okkerek, esetleg zöld földek és barna umbrák

Castillo barlang, Cantabria, (Spanyolország) i.

e. 41000

9. *Figure 17 000 éves festmény a lascauxi barlangból.*

Franciaország.

A porfestéket

különböző kötőanyaggal keverték, zsiradékkal, vérrel, növényi nedvekkal, vízzel vagy nyállal. Dolgoztak vékony és vastag ecsettel, az ujjukkal, párnácskákkal, de a [Lascaux-i barlangban](#) például valamilyen kezdetleges festékszóróval a sziklafalra fújták a festéket. Készítettek vésett vagy finom, karcolt rajzokat is. Ekkor [kovakőből](#) készített eszközt használtak. Több barlangban találtak olyan kisebb köveket, amelyekre a művész szinte a készülő festmény vázlatát karcolta fel.

A kutató szerint a férfiak vadásztak, de a nők voltak azok, akik a táborba hordták a húst. (Vagy ha nem, hát az állatok feldarabolásában, a bőr kikészítésében nyilván ők is részt vettek, tehát megvoltak az anatómiai ismereteik.) A nők legalább annyira aggódtak a vadászat sikeréért, mint a férfiak. Elképzelhető tehát, hogy ők is részt vettek a szertartásokon. Sok még a megfejtetlen kérdés. Könnyebb lenne a helyzet, ha a több száz törzs összes rajza fennmaradt volna, sajnos őseink nem számoltak ilyesfajta

igényeinkkel.

Dia 16 A Tasszili hegység pásztornépének utolsó rajzán egyiptomi hatás érződik.

Mintegy ötvenezer évvel ezelőtt Észak-Afrika éghajlata egészen más volt. Ez a jégkorszakok ideje Európában, melynek globális éghajlat-változtató hatása itt (Észak-Afrika) leginkább a sok csapadékban jelentkezett. A mai Szahara helyén fűtenger, erdős ligetek és trópusi dzsungel váltogatta egymást. Sokféle állat élt ott, olyanok, amelyek ma Afrika szavannai részein tanyáznak. Antilopok, zebrák, zsiráfok, majmok, struccok, gepárdok, oroszlánok, párducok, bivalyok és orrszarvúak. Ez időben a [Szahara](#) folyamatosan lakott hely volt, vadászó törzsek portyáztak szerte a tájon.

Dia 17

A képeket nézve az az érzésünk, hogy a kőkorszaki vadászok egyre ügyesebben ábrázolták a valóságot. A dátumok alapján viszont mintha inkább fordítva történt volna. Mintha egyre inkább elfelejtettek volna rajzolni.

A vadászat, gyűjtögetés nem töltötte ki a törzs egész napját. A kung busman férfiak például hetente csak két és fél napot vadásznak, ami körülbelül tizenkilenc óra. Az asszonyok egyetlen gyűjtögető úton három napra elegendő növényi táplálékot tudnak összeszedni a családjuknak.

Ráadásul a [vadászat, a gyűjtögetés](#) ugyan fárasztó, de egyáltalán nem egyhangú, nem robot jellegű munka. Nem is válik élesen el a szabadidőtől, hisz a vadászt előtti, utáni táncokban ismét megjelennek a „munka” mozzanatai.

Azt tudjuk, hogy a jégkorszak után beerdősödtek a nagy füves területek, egyre kevesebb lett a vadászható nagytestű állat. Megnehezedett az élet. Talán már nem jutott elég idő a rajzok, festmények kidolgozására? Elképzelhető, de van más magyarázat is.

Az egyre ügyesebben vadászó emberek az eszközkészítésben is egyre ügyesebbé váltak. Lassan kiismerték az anyagok tulajdonságait. Egyre finomabb kőeszközöket pattintottak, csiszoltak, íjakat készítettek, edényeket égettek az agyagból, ruhákat varrtak, szöttek. Az eszközkészítés során megtapasztalták, hogy ha valami nem sikerül, akkor valamit nem úgy csináltak, mint a legutóbbi sikeres cselekedetüknél. Persze a kudarcokra nem találtak mindig magyarázatot, kellett legyen valami érthetetlen, titokzatos oka, talán valami láthatatlan, felsőbb hatalom rejtőzik a sikerek-kudarcok mögött.

A világ megkettőződött egy létező, reális, és egy azon túli, mágikus világra. Titokzatos erők, , dolgok, vagy lények tűntek fel a látható világ jelenségei mögött.

Hogy ezek mifélek lehetnek, arról megint csak sejtéseink lehetnek.

Ezek az erők, dolgok az őskor vadászai szemléletében még valószínűleg nem formálódtak istenekké. Az istenekkel egy közbülső szféra ékelődik be az ember és a természet közé, egy patrónus, akinek a jóindulatát meg kell nyerni. Számos egyszerű társadalom nem ismer ilyen patrónust – és nagyon valószínű, hogy a neolitikus közösségek is ilyenek lehettek. Az istenekkel egy közbülső szféra ékelődik be az ember és a természet közé, egy patrónus, akinek a jóindulatát meg kell nyerni. Számos egyszerű társadalom nem ismer ilyen patrónust – és nagyon valószínű, hogy a neolitikus közösségek is ilyenek lehettek. A felfokozott érzelmi állapotban megejtett szertartások isten fogalma nélkül is elképzelhetőek. A valóság feletti világról alkotott fogalmakkal később elég gyakran fogunk találkozni. Az ember félelmének, **Diadalérzetének**, örömeinek többnyire konkrét okai vannak. Más érzelmi állapotoknak (szorongás, remény) nincs közvetlen kiváltó oka. A megértésükre törekvő gondolkodásnak szükségszerűen fel kellett tételezni valamiféle láthatatlan, ámde létező dolgot.

Az álomból ébredés pillanatai, amikor gyors egymásutánban követik egymást, alakítanak fura, nem evilági képeket a korábbi emléknymok, bizonyos természeti jelenségek (Villámlás, mennydörgés, a holttestek látványa, stb.) valószínűleg megerősítették ezeket a feltételezéseket.

Bárhogy is, de minden természeti népnél kialakult a hit egy reális valóságon túli világban. Amikor a túlvilág szereplői határozott alakokat öltenek, istenhitről beszélünk. Az istenekről történeteket mesélnek, szertartásokkal igyekeznek befolyásolni őket, kialakulnak az egyes vallások. Különböző természetű, akár egymással is harcban álló istenek világából vezet az út az egyetlen teremtő és/vagy mozgató értelem feltételezése, azaz az egyistenhit felé. Gazdag legendárium világ épül a hit köré, történeteket mesélnek, melyeket egyesek szó szerint, mások átvitt értelemben tartanak igaznak. Látni fogjuk, hogy már a görög-római korban is feltámad a gyanú, hogy talán maga az egész legfelsőbb értelem is csak az emberi gondolkodás szükséglete és terméke, ami a kizárólag fizikai törvényszerűségekkel magyarázható világ képéhez vezet. Mivel azonban a fizika leírta világgép is tartalmaz meghatározatlan elemeket, és a vallásos hiteknek is vannak tudományos megállapításai, alapvető különbségről nem beszélhetünk a két világnézet (Vallásos és tudományos.) legmélyebb gondolkodóinak nézetei között. “Minden tudományos hipotézis, elmélet, modell hiedelem, de a tudomány csak akkor fogadja el a hiedelmek legális kommunikációját, ha azokat folyamatosan szembesítik a kísérletek, megfigyelések során megismert tényekkel. Ennek az apparátusnak köszönhetjük a tudomány, a technika, végső soron az ember fejlődését” - írja Csányi Vilmos és Tóth Balázs *Hiedelmeink - Az emberi gondolatok építőkövei* című könyvükben.

Vannak hitek, amiknek igazságtartalma a tudomány szerint nulla. Pl. a laposföld hit, vagy az Olümposzi istenek világa. Egyikben sem hiszünk, míg azonban a laposföldhit szövegeit nem olvassuk, a görög mitológia történeteinek máig is érvényes üzenetei vannak.

Sajátos csoport a kulturálisan vallásos embereké, akik nem hisznek ugyan egy felsőbb hatalomban, de olyan szépnek tartják, mint metaforát, hogy szükségét érzik a részvételnek egy gyülekezet életében.

Az őskori festmények, szobrok, rajzok a valóságos világ formáin át valószínűleg ezt a titokzatos másik világot is megjelenítették.

Amikor a vadászatról áttértek a földművelésre, azt tapasztalták, hogy ez a titokzatos másik világ sokkal erősebben befolyásolja az életüket. Az viszonylag könnyen megérthető volt, miért sikeres vagy sikertelen egy vadászat. De a kedvező vagy kedvezőtlen időjárás okait, amelytől a termés függött, nem tudták megfejteni. Egy sikertelen vadászatot másnap meg lehetett ismételni, a rossz időjárás viszont ínséges időszakot okozott. A második, titokzatos világ nem a reális látott formákban rejtőzött. A korábbi realiztikus ábrázolási kultúra átadja a helyét a geometrikus ábrázolásnak.

Amíg csak tanul az ember egy mozgássort, nehezen, görcsösen, szaggatottan mozog, és mindez igen nagy fáradtságába kerül. Amikor már igazán tökéletesen tud követ pattintani, edényt formázni, kast fogni, mozdulatai ritmusosakká válnak, jóval kevesebb erőfeszítést igényelnek. Ráadásul ezek a ritmusok a természet bizonyos jelenségeiben is felfedezhetők, a madarak énekében, a szélzúgásban, a víz morajában. Ha edényt formázott, a ritmikus mozdulatok nyoma megjelent az agyagban. Elkezdte hát használni ezeket a jeleket valami olyasvalami megfogalmazására, amit szavakkal nem tudott kimondani. A geometrikus művészet, amely jeleivel a titokzatos túlvilági erőket igyekezett megfogalmazni, azokra befolyást gyakorolni.

10 Skandináv sziklarajz.

Mesa Verde Colorado állam

3 Cerro Azul, Peru. i. e. 10000

A vadásznépek realiztikus ábrázolóművészete, átadta a helyét a földművesek geometrikus képkultúrájának.

11 Paleolitikus lelet Mezinből. Ukrajna.

12 Santa-Barbara-California

14i. e. 5000. Észak-Skócia. Aa megalit-építők eszközkészletének részét képezhették.

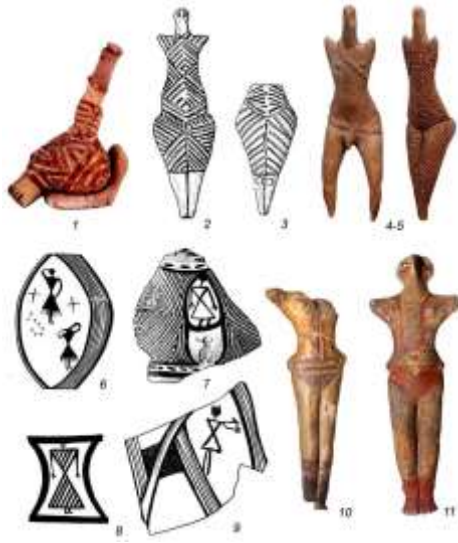

13 Hasonló kő Dél-Amerikából.

Egy közeli földműves kultúra képei

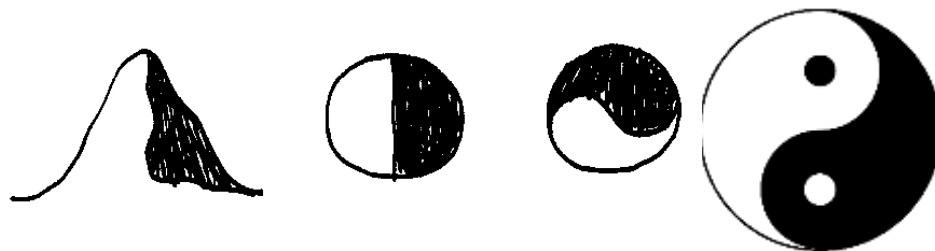
Cucuteni–Tripolje-kultúra 5000 - 2500

Dia 18.

Dia 19 A kínai törzsek észak felől települtek be a mai Kína területére. Először megmászták az északi lejtőket, és leereszkedtek a délieken. Az északon vizet találtak, a délin napsütést, meleget. Volt tehát egy északi, hideg, sötét, de az élethez vizet adó világ, és egy száraz, de az élethez meleget és napfényt adó déli.

Ez a két oldal persze egyetlen hegy két arca volt.

Ha felülről képzeljük el a hegyet, ilyenek látjuk, de a kör alak

általában is a mindenséget jelenti. Ha körülnézünk, egy kör alakú területet mérünk fel a szemünkkel. Kör alakú a telehold, a nap, a tojás sárgája, és az égbolt is. Sötét és világos, nappal és éjszaka együtt alkotja a világot, a kör két részre tagolódik.

Csakhogy ez a két arc nem válik mereven ketté. "A fény mellett ott az árnyék" /Madách Imre/ A kettő dinamikusabban egybefonódva jelenik meg a képi jelben.

Most már csak a két szemfolt hiányzik, ha ezt is elhelyeztük, megszemélyesítettük a világ kétféle arcát. A kínai művészetben a **Yin és Yang** jel az egyik legfontosabb szimbólum. A Yin a föld, a sötétség, a víz, az erőt magába fogadó anyag, a nőiség, az anya. A Yang az ég, a világosság, a nap, a teremtő erő, a férfiasság, az atya. A jelben kifejeződik, hogy a kettő összekapcsolódásával, egyesülésével lesz a világ teljes.

Dia 20 Egy indián tál díszítésének magyarázata:

"Az egész rajzot magányos felhőnek nevezzük. Ha valaki nem vesz részt az esőért eljárt táncban, halála után a szent tóhoz megy, és amikor az összes többi halott szelleme visszajön Zuniba esőt csinálni, ő nem mehet, hanem egészen egyedül kell várakoznia, mint egy magányos kis felhőnek, amely a viharfelhők elsodródása után egyedül marad az égen. Ül egyedül és vár, mindenfelé

© Can Stock Photo - cnp11440439

tekintgetve, hogy jön-e valaki. Ezért rajzoltunk minden irányba néző szemeket.

Ezekkel a magyarázatokkal persze vigyáznunk kell. Egy nép életében időnként előfordul, hogy elvész, átalakul a képek

Jin-Jang jelekből képzett ikonok.

eredeti jelentése. Jó példa erre az egyes ősi ábrázolásokon az állatok szájából kinövő spirál. Ma ezt levelekkel díszítik, és a vadászok azt tartják, az állat szájába adott töret az általa elfogyasztott utolsó falatot jelképezi. No, de a ragadozók nem esznek növényt! Valójában ez a spirál az állat utolsó kigomolygó lehelete (Arany János szerint: lehellete), azaz a lélek távozása. (Jankovics Marcell)

Egyes kőkori körülmények között élő népek, ásatag emlékek, és a modern művészet hasonló törekvései idézik ezt a kultúrát. A geometrikus jelek, többszörös jelentésmódosulással ugyan, de máig élnek a népi díszítőművészet ősbibb motívumaiban. (Mikor egy törzsközösségben élő férfinak megmutatták a róla készített fotót: „Ez te vagy!” - nevetett. „Á, nem, én ez vagyok”: és lerajzolta a földre a jelet, amit a homlokára szokott festeni.)

Ha már Arany János szóba került, megfelelő nyelvészeti tudás híján ők is könnyű félreérteni. Sokáig nem tudtam mit kezdeni a Rege a csodaszarvasról azon soraival, miszerint az elrabolt lányok azzal engesztelik az őket elrabló

férfiakat, hogy fiakat szülnek nekik. Mígnem rátaláltam a magyarázatra. A régi magyar nyelvben az engesztelni szót az uralni, hatalmat szerezni fölötté értelemben is használták. Arany János komoly előtanulmányokat végzett a vers megírása előtt, a szót itt ebben az értelemben használja. A nők a gyermekek szülésével szereznek hatalmat a férfiak fölött. .

16vicsol (spanyol írásmóddal: huichol, saját nyelvükön wixárika vagy wirráríka, többesszámban wixaritari vagy wirraritari) egy Mexikóban élő indián néptörzs.

Máig élő törzsi művészetek

15

16Indonéz bábfigura

Dia 21. A geometrikus kultúráktól a kori figuratív ábrázolásokig.

A földművelés, állattartás letelepedett életmódot eredményezett, létrejöttek az első városok, majd az első államalakulatok. Ahogy egyre biztosabbá vált az élet, úgy öltöttek a geometrikus jelek is egyre evilágibb arcot.

Dél-Amerikában, a mai InDíá, Kína területén és a Közel-Keleten jönnek létre az első birodalmak.

Dia 22 Kínai emlékek.

Neolitikus kínai váza

Bronz edény és emberábrázolás a Zhou dinasztia korából. i.e. 900-250.

Dél-Amerikai emlékek

*Hopewell kultúra, Dél-Amerika.
i. e. 500-100.*

A virágok ura. Azték szobor.

Láttuk tehát az utat, ami az első gubancoktól, dolog jelektől elvezetett a pattintott kőkorszak látványelvű, posztimpresszionista szobrokat idéző ábrázolásáig, hogy azután visszafelé is megtegye ezt az utat, de nem a korábbi semmit és mindent jelentő „dolog gubancig”, hanem az érzelmi-gondolati jelentéseket hordozó jelvilágig. (Egyesek ezt persze elszegényedésnek tekintik.)

Még háromszor leszünk majd tanúi a képzőművészet ilyesfajta irányváltásának¹.

1. Ó Egyiptom- Újbirodalom - Kréta.

2. Achájoktól a hellenizmuson (római mellékággal) át Bizáncig.

3. Bizánctól a reneszánszig.

A reneszánsztól már nincs visszaút, mert a pl. fauve már nem lesz egyetemes stílus.

Ausztráliában, Észak-Amerikában nem alakultak ki városok, a Dél-Amerikai államok szerves fejlődését pedig sajnos megszakította a gyarmatosítás.

Dia 23.

Mezopotámiában is egymást váltották a civilizációk, de művészetükben ([Sumerek](#), [akkádok](#), [babilóniaiak](#), [asszírok](#), [perzsák](#), [hettiták](#) és [médek](#).) sok közös formajegyet találunk.

19 Sumér

18Akkád

17 Babilon

20 Asszír

Kínában,

**Indiában, és Egyiptomban is
jelentkeznek uralmi krízisek, de a
művészeti formanyelv fejlődése viszonylag folyamatos.**

Óperzsa domborművek.

¹ Különösen izgalmas a kultúrák keveredéséből származó új kultúrák világa. (Kelta (Belga-Briton) törzsek – Rómaiak – Szászok – vikingek – normannok) És persze az avantgard és a tradicionális nemzeti kultúrák egymásra hatása.